

GERONIMOHORSPELEN

Een script in samenwerking met Herman en Marc Van Cauwenberghe.

DUBBELSPION

DEEL 3: TWEE PROJECTEN

Carl Lans

uitzending: KRO, zondag 10/11/1963

regie: **Léon Povel**

rolverdeling:

Protector: **Ton Kuyl**

Marakosh: **Gerard Hartkamp**

Sheerin: **André van den Heuve**

Mortziem: **Peter Aryans**

Seela: **Nora Boerman**

Zorak: **Paul van der Lek**

Lielée: **Fé Sciarone**

Kwentis: **Luc Lutz**

Bérlamon: **Frans Koppers**

Tréponets: **Maxim Hamel**

Litaar: **Louis de Bree**

Protector: De verwisseling is dus goed verlopen, Marakosh?

Marakosh: Zonder enig incident, kameraad Protector. De echte Sheerin Antau is om 16:45 uur uit zijn bureau in Yalo vertrokken, zonder chauffeur. Onderweg zijn twee van mijn mannen ingestapt en hebben hem geleid tot op de weg naar Yittis, tot achter een lijkwagen met volgauto.

Protector: Onze man Sheerin 2 zat in die volgauto?

Marakosh: Inderdaad. Even voor de zijweg die naar een oud kerkhof loopt, is - in plaats van onze man - Sheerin Antau met de begrafeniswagen afgezwinkt. De auto met onze man verliet de stoet en reed gewoon door. Hij kwam in Antau's plaats daar thuis of er niets gebeurd was.

Protector: En de echte?

Marakosh: Is bij het kerkhof in de lijkwagen gestapt en wordt volgens uw orders gebracht naar Tryllis.

Protector: Ja, liquideren was beter geweest. Als ie maar niet die lijst van onze agenten had weggestopt en een dodemanscontact had geconstrueerd waar we niet aan kunnen komen.

Marakosh: In ieder geval zit hij toch ver genoeg van de hoofdstad, kameraad Protector.

Protector: Duizend mijl van Yalo. Eh... is er al een ploeg naar Tryllis onderweg om achter de finesses van dat contact te komen?

Marakosh: Ja, kameraad Protector. Ik zie het momenteel zo: om - als hem wat overkomt - die papieren automatisch voor de dag te brengen, moet Antau een man in Tryllis hebben, een man die hij zelf niet kent, maar die hem wel schaduwt. Wie komt daarvoor in aanmerking? Antau's landgoed ligt vrij afgelegen, en hij heeft een slepende kwaal. Welnu, een kwaal veronderstelt geregeld doktersbezoek. Een medico kan dus het contact zijn.

Protector: Of is alleen maar buiten z'n weten in de contactketen ingeschakeld. Hij spreekt talloze mensen die naar Antau informeren. Antau is van een vooraanstaande familie.

Marakosh: Mm. In dat geval wordt het wel heel moeilijk.

Protector: Enfin, 't is maar voor een korte tijd, hopen we. Maar nog moeilijker is het voor onze man, die nu voor Antau de rol van hoofd Afweerdienst van Pentanië moet spelen.

Marakosh: (lachje) Hij is zelfs onderweg al actief geweest. Ik ontving rapport uit Meelikor dat iemand in de trein een Pentaans agent onschadelijk heeft gemaakt. Skrypol kon 'm er zo uithalen. Moet Sheerin 2 hebben gedaan.

Protector: Zeer intelligent, maar juist dat vergroot het risico dat eh... dat ie d'r achter komt dat ie een Pentaan is en geen Skrytiër.

Marakosh: Ons psycholab heeft hem in elk geval toch grondig gehersenspoeld.

Protector: Ja, 't heeft 'm alles afgenomen, z'n nationaliteit, z'n verleden, z'n karakter... Maar was het voldoende? Ik bedoel: is een mens alleen maar dat of is ie meer? Daarom, Marakosh, moeten we zo snel mogelijk werken, hem geen tijd geven tot nadenken. Via hem moeten we de Pentaanse legeropstelling aan de weet komen, en via hem een schijninvasieplan aan de generale staf daar voorschotelen.

Marakosh: En het zenderproject, kameraad Protector.

Protector: Dat kan nu elk ogenblik tot voltooiing komen. Dan kunnen we daar een man inzetten die overal toegang heeft.

Marakosh: Om de zender op te blazen op uur-U.

Protector: Dat is slechts een onderdeel.

Marakosh: Waarvan, kameraad Protector?

Protector: Dat zal ook die Sheerin 2 zich spoedig afvragen, als hij onze onevenredig uitgebreide preparaties gewaarwordt. En het eerder begrijpen dan u, Marakosh.

Marakosh: (kucht) Mortziem, de huisbediende, zal 'm zo gauw mogelijk op de hoogte brengen, want het is niet uitgesloten dat onze Sheerin er zelfs vanavond al komt voor te staan.

Protector: Valt dan wel met de neus in de vuurpot.

Mortziem: U bent gearriveerd, meneer? Uw mantel, hoed...? Dank u.

Sheerin 2: Gearriveerd, ja. Zoals je ziet, hè, Mortziem? En zelfs eh... normaal op tijd.

Mortziem: Ofschoon u zelf moest chaufferen.

Sheerin 2: Mm?

Mortziem: En op een avond als deze kan men niet voorzichtig genoeg rijden. Is uw gehoorapparaat naar genoeg, meneer? Ik bedoel, sinds ik er vanmorgen een nieuwe batterij in heb geplaatst?

Sheerin 2: Ja, ik weet mij weer van mijn volledig contact met de buitenwereld verzekerd, hai.

Mortziem: Daar, in de eetkamer, meneer Sheerin, heeft Seela voor u opgediend.

Sheerin 2: Aha.

Mortziem: U hebt ditmaal vermoedelijk wel eetlust. (ze gaan naar de eetkamer)

Sheerin 2: Eh... dat zeker. Niets is zo goed voor de eetlust als een soloritje in februari, Mortziem... Aah... flink menu daar op de warme tafelplaten.

Mortziem: Wijn: hobassi. Soep: asparis. Gemalen vleesgerecht. Uw liefste gerechten. Zachte vooral, zoals u zich zonder twijfel herinnert.

Sheerin 2: Mm... zeer, zeer attent. Alleen ontbreekt er nog de greli-saus aan, hai?

Mortziem: Een verzuim van onze kokkin...

Sheerin 2: O, da's geen bezwaar. Maar de hobassi, die zal ik overslaan.

Mortziem: Zoals u wenst, meneer.

Sheerin 2: Nou, dan begin ik maar meteen, hè.

Mortziem: En, terwijl u spijst, mag ik mij een opmerking veroorloven?

Sheerin 2: Mm?

Mortziem: U herinnert zich wellicht een zaak bekend als project Z?

Sheerin 2: Z? Het zenderproject. Ja, tamelijk. De details, ik zou ze weer moeten oprispen.

Mortziem: Het dossier ligt in de kluis. Maar misschien is het minder tijdrovend als ik uw geheugen te hulp kom.

Sheerin 2: Het ging, meen ik, om eh... om de plaatsing van een 'vertrouwde' agent, hai?

Mortziem: Juist, meneer... in de gebouwen van de politieke zender "De Stem van Pentanië". Behalve het voor geval van oorlog gereserveerde materiaal zijn er ook wetenswaardigheden uit te vorsen, zoals de namen en de families van de commentators en contactofficieren. Ja, ik volgde dit alles natuurlijk met enige belangstelling.

Sheerin 2: Ja ja ja ja, de menselijke belangstelling van Skrypol is altijd verkwikkend, ja.

Mortziem: Dus het zendgebouw... Sommige van onze groepen hebben met diverse middelen eerst een paniekstemming onder het personeel veroorzaakt. Alle identiteitsbewijzen zijn daarna vervangen door

nieuwe, doch deze vielen enigszins donker uit. Op een goeie avond heeft de directie - was het op uw advies? - een razzia gehouden en daarbij een aantal onbevoegden aangetroffen.

Sheerin 2: Mm? Agenten van Skrypol?

Mortziem: Nee, meest plaatselijke bondgenoten.

Sheerin 2: O, handlangers dus.

Mortziem: In elk geval... misbaar. Doch, slechts het gebouw binnendringen was niet genoeg. Elk personeelslid immers is gebonden aan een zeker gedeelte. De moeilijkheid was - en is nog steeds - de sectiegrenzen te overschrijden.

Sheerin 2: O ja, ik eh... ik herinner het mij weer, ja.

Mortziem: De directeur, een stijfhoofdige man, dacht het veiligheidsprobleem te hebben opgelost met een cordon conscripts, voorzien van Hermann- en repeteerpistolen. Nu ervaart hij een ongewone emotie, namelijk de schrik van zijn leven. Wat u nu verwacht is dat die directeur, Pitóral, heimelijk...

Sheerin 2: ...eh... iemand naar ons, naar mij toestuurt.

Mortziem: Naar u als hoofd van de Pentaanse Afweerdienst.

Sheerin 2: En mij om een permanente veiligheidsagent komt vragen. Zoiets, hai? Alleen, Mortziem, waarom me nu niet rustig laten eten en me dan eenvoudig het dossier voor te leggen? Kortweg, waarom dit palaver?

Mortziem: Omdat, meneer Sheerin, een afgezant van de directeur, een afgezant die ongezien wenste te blijven, via uw brandtrap en balkondeuren uw leeskamer is binnengedrongen, waar deze amateur achter gesloten overgordijnen, van buitenaf duidelijk zichtbaar, u in het diepste geheim staat op te wachten. Overigens, hij heet Zorak.

Onverhoeds plompte ik in mijn eerste opdracht. Skrypol had het zo gespeeld dat de directeur juist mijn hulp moest komen inroepen in het geheim voor het plaatsen van een agent in het zendergebouw. Ik behoefde slechts op Zorak de juiste indruk te maken. Het beste leek mij van meet af de leiding te nemen. In mijn leeskamer bracht Seela mijn tielak, geuriger dan onze theesoorten in Skrya. Ah, die slappe Pentanen hadden het goed, te goed. Daardoor waren ze dan ook zo corrupt, verdeeld. Onze bezettingstroepen zouden dit wel veranderen, met mijn hulp.

Sheerin 2: Eh... dank je voor de tielak, Seela. Zet maar neer.

Seela bleef staan. Ik begreep dat er meer van mij verwacht werd.

Sheerin 2: Eh... je bent een uitstekende... eh... zorgster, Seela. Het avondeten was zacht en mals.

Seela: Mortziem had het mij opgedragen, meneer. Alleen de echte saus had ik niet meer in huis.

Sheerin 2: O, da's geen bezwaar.

Seela: Er is iets... met u, meneer Sheerin!...

Ik verschrok. Vooral omdat achter het gordijn mijn bezoeker Zorak het ogenblik afwachtte dat hij mij alleen zou treffen.

Sheerin 2: Eh... wat is er... eh... met mij? Behalve slaap?

Seela: Uw stem klinkt anders. Veel minder hees.

Sheerin 2: Ja, het viel me zelf ook op, Seela. Sinds een paar dagen ben ik namelijk bezig het roken af te leren. Ja, je weet: keelkanker, longkanker. Het begint met heesheid, en voor je 't weet, hai?

Seela: U... u ziet er ook veel beter uit.

Sheerin 2: Ja? Nou, ik voel me ook veel beter, Seela.

Seela: Eh... verder niets meer nodig, meneer Sheerin?

Sheerin 2: Nee, nee, vanavond niet. Ik dank je, Seela. (ze verlaat de kamer - zucht - drinkt de thee) Zo... En nu... Komt u maar achter dat gordijn vandaan, meneer Zorak. U zult wel stijf zijn, hai?

Zorak: (komt tevoorschijn) Hoe... hoe wist u... Hoe kon u raden dat... ik...

Sheerin 2: Als chef van de Afweerdienst bezit ik enig combinatievermogen. Gelukkig voor u! Ik had u kunnen neerschieten.

Zorak: Daaraan had ik niet gedacht. Maar hoe zag u...

Sheerin 2: Ten eerste pleeg ik geen overschoenen onder de gordijnen van mijn leesvertrek te deponeren. En ten tweede verwachtte ik u op deze of gene dramatische manier. Gaat u zitten.

Zorak: Dank u, meneer Sheerin. Mijn methode zal u vreemd voorkomen, maar we wisten er niets anders meer op. Mijn directeur Pitóral durfde u zelfs niet op te bellen. Overal om ons heen en misschien ook om u heen zijn er Skrytische spionnen en hun handlangers. Heel Yalo is ervan doordrenkt. Pitóral heeft een razzia laten houden in het zendergebouw, en...

Sheerin 2: Ja, da's mij bekend.

Zorak: U bekend?

Sheerin 2: Omdat ikzelf uw directeur een hint had gegeven. Wel, ter zake, meneer Zorak.

Zorak: Wij weten niet meer wat te beginnen. In het eerst werden onze mensen geschaduwd. Dat ondervingen we door hen en hun gezinnen onder te brengen in de woonkwartieren van het zendercomplex. Maar daarna kwamen de nieuwe identiteitsbewijzen. Er is mee geknoeid, ergens.

Sheerin 2: Ja, hun algemene achtergrond was te zwaar gekleurd, voor de opdruk die voor elke dienst afzonderlijk in het oog moest springen. Nou, zo gauw ik dat bemerkte, zag ik het spionageaspect... Ja, de ouwe Pitóral hield een razzia?

Zorak: Zeven hebben we d'r gevangen. Zeven.

Sheerin 2: Mm.

Zorak: Vijf waren er bezoekers van andere magistreuren die beweerden dat ze zomaar 'ns een kijkje kwamen nemen. Twee andere hadden vervalste bewijzen en bleken twee lui van de Skrytische ambassade.

Sheerin 2: Zijn inmiddels uitgewezen.

Zorak: Maar één ding begrijp ik toch niet. Hun doel? Immers geen van die spionnen had een algemene sectiekaart. Sommigen van ons bezitten namelijk nog een intern bewijs waarop we van de ene naar de andere sectie kunnen. Ik bijvoorbeeld heb er een, Pitóral natuurlijk, en nog een paar lui die boven verdenking staan. De indringers konden op hun valse identiteitskaarten dus nooit verder komen dan de laagst geclassificeerde, dus de ongevaarlijkste secties, zoals de kantines en dergelijke.

Sheerin 2: Hun doel? Voor mij als Afweerofficier is hun bedoeling zo helder als glas. Zo helder dat als u niet naar mij was toegekomen, ik zelf stappen zou hebben gedaan. Die hele passenkwestie heeft namelijk alle kenmerken van een... afleidingsmanoeuvre.

Zorak: Afleidingsmanoeuvre? Voor wat?

Sheerin 2: Voor iets dat Pitóral kennelijk heeft voorzien, namelijk de mogelijkheid dat Skrypol-agenten of hun handlangers zich al lang in uw geheime secties hadden genesteld.

Zorak: Daaraan had ik niet gedacht. Onze razzia is uitgelokt, en Skrypol heeft ons een paar onnozele agenten in de bek geworpen!

Sheerin 2: Om u te suggereren dat het net van spionnen u omringde, dat slechts een verscherpte passencontrole uw veiligheid naar buiten kon waarborgen. Terwijl mogelijk ondertussen uw secties al geïnfiltreerd waren.

Zorak: Dus daarom Pitóral's verzoek in elke sectie apart één van uw agenten te plaatsen. Wat natuurlijk niemand weten mag.

Sheerin 2: En op welk verzoek mijn antwoordt luidt: neen.

Zorak: U zegt... neen? Kan dit dan niet?

Sheerin 2: Zeker niet op die manier. U hebt acht, negen secties, hai? Pitóral stelt zich toch niet in ernst voor dat ik negen agenten voor uw radiogebouw te missen heb? Laat staan nu, terwijl de oorlog voor de deur staat.

Zorak: Maar Pitóral meende dat juist een man die door alle secties neust, zou opvallen!

Sheerin 2: Er wandelen minstens drie personen vrij door al uw secties rond, beste Zorak, die niemand opvallen. Wat dacht u van de reparatieman, de techniker. Hè? En van de diensters die de mokka rondbrengen, hai?

Zorak: Dat is... ja, dat is volkomen waar, die hebben ook een algemene kaart.

Sheerin 2: Nou, u ziet het. Nee, één man kan ik desnoods missen. Dat is niet alleen voldoende, maar zelfs beter.

Zorak: Wanneer kunt u dit regelen?

Sheerin 2: Eh... zo gauw u een algemene sectiekaart voor ons hebt.

Zorak: Alstublieft.

Sheerin 2: Mm.

Zorak: Alleen de naam hoeft u in te vullen.

Sheerin 2: (lachje) Die Pitóral! Een onderhandelaar, hè? Had reiziger moeten worden in bijvoorbeeld autoaccessoires, hai? Goed, overmorgen komt de man die u nodig hebt. Trouwens, met die overbezetting van uw woonkwartieren hebt u stellig wel behoefte aan een tweede reparatieman.

Zorak: Dat is dan geregeld. Maar ik vraag me wel af waarom Skrypol zich zoveel moeite geeft gegeven. Goh, we hebben heel wat geclassificeerd materiaal, beleidsleiding, militaire aspecten, geprepareerde orders voor wanneer die bliksemoorlog losbarst... Maar waarom is het voor Skrya zo vitaal? Wat kan hun feitelijk "De Stem van Pentanië" schelen bij een blikseminvasie?

Sheerin 2: Tja, d'r zit iets onevenredigs in dit plan. Het reikt stellig dieper. Maar in welke richting? Tja...

Zorak: U hebt een mening, meneer Sheerin, over dit probleem? Welke?

Sheerin 2: Eh... eh... zeker. Namelijk dat het een interessant probleem is. Maar voor alles, een Afweer-probleem, hai?

Zorak: Neemt u mij niet kwalijk. Trouwens, ik moet nu weg, liefst ongezien. M'n auto staat een end verderop. Het is al... 21 uur.

Ik had als Sheerin Antau de zaak goed gespeeld. Zo goed dat ik bij het uitlaten van mijn bezoeker een bepaalde voorzorg veronachtzaamde, terwijl toch Zoraks laatste woorden me eraan hadden moeten herinneren. Pas toen ik de voordeur voorzichtig opende om mijn geziene gast ongezien uit te laten...

Zorak: Meneer Sheerin... Dáár! Daar verderop in uw oprijlaan, daar gebeurt wat. Wie... zijn dat? Wat doen ze? Meneer Sheerin? Meneer Sheerin, wij zijn omsingeld! Of nee, ze verwisselen twee auto's. Wat moeten we doen?

Dat was het! En ik wist hoe laat het zou gebeuren, namelijk nu, om 21 uur. De wagen waarin ik was gekomen, werd weggehaald en de originele ervoor in de plaats gezet. Maar Zorak had het gezien. Hij was nerveus en gespannen, dus tot het uiterste wantrouwend. Als bliksemschichten schoten een reeks antwoorden door m'n brein. Mijn kalmte redde mij.

Sheerin 2: Eh... ja, ze... ja, ja ze zijn precies op tijd. Eh... 't is beter even wachten, Zorak, tot het gebeurd is. (ze gaan weer binnen) U zou anders de laatste moeten zijn om zich hierover te verbazen, want als ik bezoekers verwacht die bij nacht en ontij mijn ramen binnenklimmen, dan verwacht ik misschien ook wel bezoekers die eh... auto's halen en brengen, hai?

Zorak: Oh, ik... ik had geen idee wie het waren daar in 't donker.

Sheerin 2: Nou, ik des te beter. De leider van die drie wordt uw nieuwe onderhoudsman. (auto rijdt weg) Mooi. Goed gedaan... (opent de deur) Zo. Wel, uw weg is vrij.

Zorak: Wel, dan ga ik, meneer Sheerin. Ik dank u voor uw medewerking. Leef lang.

Sheerin 2: Leef lang. (sluit de deur - zucht diep)

Mortziem: Als ik zo vrij mag zijn, meneer Sheerin...

Sheerin 2: O? Ach... Mortziem. Wel, eh... alles in orde. Hier, hun interne sectiekaart. Goed voor één onderhoudsman. Introduceer 'm via je connecties.

Mortziem: U kunt alles aan mij overlaten, meneer. Een overwinning voor Skrypol. Behalve dit.

Sheerin 2: Mm?

Mortziem: Zorak heeft te veel gezien, mocht er iets in dat project scheef gaan later...

Sheerin 2: Mm? Later? Eh... dan zal Zorak gaan nadenken. Ah, da's een risico voor de toekomst. Hem daarom nu te liquideren lijkt me riskanter. De directeur van het zendercomplex, Pitóral, heeft hem in het geheim naar mij toe gestuurd, meent dus dat niemand behalve ik van de zaak weet. Maar als morgen Zorak ergens vermoord ligt, gaat Pitóral zich afvragen door wie Skrypol zo gauw op de hoogte kwam. Erger: zich afvragen of Zorak tijdens zijn bezoek aan mij soms iets heeft ontdekt. Ja, zo belangrijk dat Skrypol hem

daarom moest liquideren. Dit laatste risico is heel wat groter dan het eerste. Denk daar maar 'ns over na, dan zul je het met me eens zijn.

Mortziem: Dat ben ik ook met u eens.

Sheerin 2: Goed. Wel, mijn auto staat er weer. Nou... ik ga nu naar mijn slaapkamer.

Mortziem: Wel te rusten, meneer.

De volgende morgen reed mijn chauffeur mij - terug van zijn goed georganiseerde afwezigheid - naar mijn bureau in Yalo. Zonder het ooit te hebben, gezien kende ik het van binnen en van buiten. Het maakte deel uit van een oud onopvallend gebouw gelegen aan een drukke verkeersweg met ouwe statige bomen. Het gebouw werd in hoofdzaak geoccupeerd door de inlichtingendienst van wat dan nu mijn ambtgenoot van spionage was, Vaani Sotar. Spreekkamers, administratie, de archieven, cryptografie, fotokopieer, magazijnen en comptabiliteit, ze vulden het bijna geheel, doch lieten nog net ruimte over voor een vrij laag groot vertrek, donker, als in de zoutmijnen, zodat men er slechts bij kunstlicht kon werken. En een nevenvertrek voor mijn bijzondere communicators. In het vertrek stonden telefoons met rechtstreekse onaftapbare lijnen, intercoms, alles met of zonder beeldscherm, eh... stalen ladekasten, schrijftafels. Ziedaar mijn Afweerbureau. Vijftig vierkante meter voor heel Pentanië. Het was een schijnbureau, deze Afweerdienst, en door mijn voorganger, Sheerin Antau, zo gehouden. Op het ogenblik dat ik het in werkelijkheid zag, dacht ik aan Skrypol. Trots vervulde mij een dergelijk omvattend apparaat achter mij te weten. Daarom was ik vol zelfvertrouwen en beging aanstonds mijn eerste, kleine, doch zeer ver reikende blunder.

Sheerin 2: Morgen, Lielée! Ernstig aan het administreren in kaal buislicht, terwijl je geen idee hebt hoeveel mooier je blonde haar zou uitkomen in het winterzonnetje buiten. Maar ja, op naar de zoutmijnen, hai?

Ik opende mijn bureau, sorteerde de mappen, berichten, tapes ontcijferd door mijn twee medewerkers die ik in een nevenvertrek bezig hoorde met hun tikkende apparatuur. Voldaan over het gemak waarmee ik in de routine gleed, keek ik op, recht in de grijze ogen van Lielée, die mij opmerkzaam aanstaarde. Lielée had de mooiste ogen die ik ooit gezien had, mooier nog dan Morila uit mijn herinnering. Maar dat Lielée mij noch mij voorganger erg mocht, stond duidelijk op haar gezicht te lezen.

Sheerin 2: Je staart me al aan. Wel, het eerste goede teken. We gaan vooruit, hai?

Lielée: "We" lijkt me wat veel gezegd. Misschien u. U hebt eindelijk m'n juiste naam ontdekt. Tussen vele, ongetwijfeld.

Ik had mijn voorganger wel kunnen aframmelen. Lielée, een lang blond meisje met ernstige grijze ogen... Hoe had mijn klevrige voorganger ooit een naampje voor haar kunnen verzinnen als Lie,

of nog erger, Kleine Lie. Onwillekeurig had ik haar Lielée genoemd, niet in Antau's stijl.
Improvisatie moest me hieruit redden.

Sheerin 2: Eh... ja! Zo ben ik nu eenmaal, hè? Man van ingeving, hai? Lie was 't gisteren, Lielée is 't vandaag, morgen, ja, misschien vind ik dan wel een nieuwe, nog charmantere naam voor je.

Lielée: U hoopt toch niet dat ik me daarvoor interesseer.

Sheerin 2: Eh... zolang je me zo aanstaart, interesseert het je desondanks.

Lielée: Niet dit onderwerp. Alleen de vraag wat er sinds gisteren met u is gebeurd.

Ik had de ergste secretaresse getroffen die maar denkbaar is: een intelligente jonge vrouw met intuïtie. Ik had onverwachts moeite in mijn rol te blijven, maar het lukte.

Sheerin 2: Ah, het spiedend vrouwelijk oog van Afweer in actie. Ja, ik eh... ik heb het roken eraangegeven. En een nieuw middel gekregen voor de keel. Eh... je kunt het dus horen?

Lielée: Ja... dat ook... (klok luidt)

Sheerin 2: En ik hoor dat het werkelijk tijd is voor de zoutmijnen. 9:30 uur, juffrouw Podrassi Lielée.

Lielée boog zich weer over haar werk, na een zij het wat zuinige, maar toch... een glimlach.

Kwentis: (komt binnen) Morgen, meneer Sheerin. Morgen, Lielée.

Aan zijn wat korte gestalte, donker haar en agressief gezicht herkende ik hem terstond.

Sheerin 2: Ah, Kwentis.

Kwentis keek mij scherp aan, maar niet neutraal zoals Lielée. Bij Lielée moest ik de lijn laten vieren, bij Kwentis 'm strak aantrekken.

Sheerin 2: Frons niet je wenkbrauwen, Kwentis, als Lielée naar je kijkt. Vooral niet als ze op die manier naar je kijkt.

Lielée: Alstublieft!

Sheerin 2: En bloost... hai, helaas niet tegen haar rijpere chef.

Kwentis: Waaruit ik afleid, meneer Sheerin, dat u zich oud gaat voelen. U ziet er overigens iets beter uit dan gisteren. Op uw leeftijd wordt het zaak op tijd naar bed te gaan.

Sheerin 2: Zeer terecht. En op de jouwe, Kwentis, om er op tijd uit te komen.

Kwentis: 'k Was op tijd in het gebouw. Ik heb geen wenk nodig.

Sheerin 2: In plaats daarvan zou het bezit van een beetje gevoel voor humor je wel bekomen, Kwentis.

Kwentis: Anders wel een tijd voor humor. De Generale Staf overweegt versterking van de grenstroepen. Overal hier wemelt het van vijandelijke agenten op wie we geen vat kunnen krijgen. Die twee uit het zendergebouw, dat waren nota bene lui van de Skrytische ambassade. Vindt u zoiets ook humoristisch?

Sheerin 2: Nou, je hebt geen idee, Kwentis, hoe humoristisch het wel is. Ik bedoel eh... van het grimmige soort. Overigens, die twee heren zijn al uitgewezen.

Kwentis: Maar de echte, die krijgen we niet te pakken. Van overal in de industriële zuidprovincies vangen we hun smalbandsignalen op. Geheime draagbare zendertjes die al uit de lucht zijn voor we op ze hebben kunnen afstemmen. Ja, en als we ze dan een keertje opvangen, dan krijgen we zoiets als dit... Alstublieft, weer een tape

Sheerin 2: Die jullie...

Kwentis: ...van gisteren.

Sheerin 2: Die jullie niet hebben kunnen ontcijferen?

Kwentis: Ik nam ze ook nog mee naar huis, ja. Uren op zitten martelen. Misschien wil u er uw talent eens op proberen, vanavond?

Sheerin 2: Nou, op mijn leeftijd wilde ik eh... wilde ik wel eens op tijd naar bed.

Lielée bladerde in een dossier, maar had ons duel gevolgd. Kwentis had ik verslagen, maar
Lielée...

Sheerin 2: Enfin, eh... wat denken ze van de code?

Kwentis: Merkrit Main-substitutie, Minolak transformatiecode.

Sheerin 2: Ja.

Kwentis: Gisteravond zelf ook de geluidkopieën eindeloos door de cryptofoon gedraaid. Past niets op.

Sheerin 2: Ja, maar waarom al die bijzondere moeite zo opeens?

Kwentis: Het bericht werd driemaal herhaald. Eerst heel zacht, toen harder, daarna luid, als was het vlakbij.

Sheerin 2: Een bericht dus dat van agent tot agent werd doorgegeven in de richting van Yalo. Ja, hun draagbare zendertjes reiken niet zo ver als onze apparatuur. Zo. Jullie kwamen er dus niet uit, hè?

Kwentis: Nee.

Sheerin 2: Nou, niet van dat moeilijke, hè, Kwentis? Cryptografie is geen kwestie van hersens, maar een soort gave. Die cryptofoon is daarbij niet meer dan een machine die een geluidskopie van de morsetekens door een selector voert. Een besparend hulpmiddel, geen brein.

Kwentis: Nou ja, u kunt die dingen nu eenmaal aanvoelen.

Sheerin 2: Nou nee, jammer genoeg ook niet altijd, Kwentis. En een gave die je niet kunt commanderen is weinig waard. Ja, geef me die originele fotoband maar, dan zal ik die vanavond eens rustig (zoemer)... ik zei, rustig bekijken... (schakelt in) Oh? Officier Bérlamon?

Bérlamon: Kunt u naar ons toe komen, meneer Sheerin? De Chef Staf heeft u nodig. Het zou wel plezierig zijn als u zich nu kon vrijmaken.

Sheerin 2: Goed, dan kom ik... (schakelt uit) Op, Lielée, naar de Generale Staf, erger dan de zoutmijnen.

Kwentis: 'k Zal die fotoband voor u klaarleggen, maar wat u eraan heeft... Voor mij is 't een onnodige tussentrap. Morsesignalen kunnen gemakkelijk rechtstreeks in geluid worden omgezet, of zoals vroeger, op papier.

Sheerin 2: Mijn gehoorapparaat moest je doen beseffen dat ik voor geluid minder gevoelig ben. Morsesignalen en hyperfilm in lichtimpulsen om te zetten gaat even efficiënt. Gezichtsimpulsen, die eh... ja, ja, nou ja, die doen me iets, ik kan er niet op schrijven, maar daarom prefereer ik fotoband.

Kwentis: 'k Weet niet, maar het lijkt niet redelijk.

Sheerin 2: Geen gave is redelijk, Kwentis.

Kwentis: U hebt dat rare systeem zelf ingevoerd, u kunt er het beste over oordelen.

Dat kon ik zeker. Maar ik wachtte mij er wel voor het geheim daarvan aan Kwentis uit te leggen. Immers, foto-opnamen kan men vergroten, zo sterk dat soms verborgen details - voor het blote oog onzichtbaar - kunnen worden waargenomen. En op dat ogenblik zei Kwentis...

Kwentis: Overigens, hebt u 't al gehoord, meneer Sheerin? Gisteravond laat is er een man verongelukt. De assistent van de directeur van het zendergebouw. Zorak heette hij.

Als een handgranaat smakte hij het bericht voor mijn voeten. Zorak vermoord... Mortziem had dus mijn order genegeerd en mijn missie in onmiddellijk gevaar gebracht. Daar zou hij voor boeten! Binnenin mij stormde het, maar ondanks alles bleef ik - hoe weet ik nog niet - volkomen kalm.

Sheerin 2: Zorak? Vermoord? Eh... kan dat iets voor Afweer betekenen?

Kwentis: Voor ons? Niets. Het lijkt alleen zo'n anticlimax. Terwijl agenten van Skrypol al die moeilijkheden rond het zendergebouw hebben geënceneerd en iedereen moordaanslagen op vitaal personeel verwachtte, is die Zorak zomaar domweg verongelukt, ergens uit een bocht gevlogen en tegen een boom terechtgekomen.

Sheerin 2: Dus eh... niets voor ons. Enfin, d'r blijft nog genoeg over hier.

Kwentis: Daarom wilde ook ik wel 'ns wat meer in het eigenlijke werk.

Sheerin 2: Te onervaren nog, jonge vriend.

Kwentis: Dat vond Vaani Sotar ook. Hem zal ik ook nog wel 'ns wat laten zien. Als hij wist...

Sheerin 2: Ja? Ga door?

Kwentis: Och... meer een idee.

Toen reden we naar de Staf. Ik vond daar bijeen: Tréponets, Chef Staf, Bérlamon, zijn verbindingsofficier, en een kleine, gemoedelijke man met een dikke bril waardoor zijn varkensoogjes glommen. De winterzon wierp door het ruime vertrek lichtbalken waarin stofjes zweefden. Twee zetels stonden klaar, voor Lielée en mij. Door het raam hadden we uitzicht op het kazerneplein vanwaar af en toe commando's tot rekruten, die er nogal laks bij stonden, tot ons

doordrongen. Het viel mij op hoe koeltjes Tréponets en Bérlamon mij behandelden. De brillenman kende ik niet en we werden aan elkaar voorgesteld.

Litaar: Eh... Litaar. Aangenaam. Overigens kennen meneer Sheerin en ik elkaar al zowat, hai?

Ik moest hem dus kennen... Wacht, een half jaar tevoren iets over een vervalsingszaak, door mijn voorganger getoetst op haar Afweer-aspecten. Deze Litaar was van de Federale Bank! Ik waagde dus de sprong.

Sheerin 2: Uw gezicht kwam mij al bekend voor, expert Litaar.

Litaar: Nee, nee nee nee, gezien hebt u mij nooit. Ons contact is toch gelopen over uw assistent? Een jonge man nog, eh... Kw... Kw...

Sheerin 2: Oh, dan was het uw stem van de memorandumtape. Ja, nu herinner ik het mij.

Litaar: Nee, nee nee, ook niet mijn stem. Hoe zou dat kunnen? Het was immers een schriftelijk memorandum.

Zag ik Lielée opkijken of verbeelde ik het mij?

Tréponets: Het is misschien nog wat vroeg voor meneer Sheerin. Ter zake, heren.

Ook hier was dus mijn voorganger niet populair. Ik nam mij voor dat te veranderen, maar geleidelijk.

Tréponets: Ik herinner mij, meneer Sheerin, dat u destijds informeel bent geraadpleegd.

Litaar: Eh... ja, over de verdwijning van een aantal monsters banknootpapier.

Bérlamon: Op Afweer-aspect.

Tréponets: Juist ja.

Litaar: Eh... ik als specialist van de Federale Bank dacht uitsluitend aan een valsemuntersbende, maar meneer Sheerin zag de mogelijkheid dat Skrya hier achter stak, met het doel een ernstige inflatie op ons los te laten.

Tréponets: Een onderstelling.

Litaar: Toen, generaal, maar nu niet meer. De zaak ligt thans voor ons als een Skrytische aanval op onze munt. U had volkomen gelijk destijds, meneer Sheerin. Uiteraard heb ik er dus op aangedrongen u ook thans hierin te kennen, hè?

Een pijnlijk ogenblik. Ik kon mij voorstellen dat Litaar had moeten aandringen.

Tréponets: (kucht) Ja, het spijt me, Sheerin, dat we je lastig moeten vallen.

Maar ik hield het geweer aan de voeten.

Tréponets: Hoe is 't met uw keel? Beter, veronderstel ik?

Sheerin 2: Mm.

Tréponets: Mooi zo. Dus uw Monetaire Recherche, meneer Litaar, heeft deze zaak zelf in het oog gehouden?

Litaar: Eh... ja, generaal, ja. Thans blijken er nagemaakte biljetten in omloop gekomen.

Tréponets: Hoeveel?

Bérlamon: En welke?

Litaar: Vijf stuks hebben wij achterhaald, en van slechts enkele waarde, vijf en tien credits.

Tréponets: Ja, maar dan eh... ik zie niet in waarom Afweer, ik bedoel waarom wij...

Litaar: Pardon, dan mag ik het u uitleggen. Allereerst gaat het om kleinere waarden, dus is het de vervalsers er niet om te doen snel een grote slag te slaan, doch veeleer om niet de aandacht te trekken. Op grotere waarden als vijftig, honderd, vijfhonderd en duizend credit wordt uiteraard veel meer gelet, hè.

Bérlamon: Toch, expert Litaar, kan een kleine bende met vijf- en tienkreditbiljetten, mits ze er genoeg van verspreiden, een eind komen.

Litaar: Maar het is geen bende, meneer Bérlamon. O, nee! De kwaliteit van het graveerwerk, van het papier, zelfs met de fluoroscoop niet van ons eigen papier te onderscheiden. Nee nee, nee nee, de experts die dit werk leveren, hebben hulpmiddelen achter zich waarover alleen een staat kan beschikken. En bij aftellen van de mogelijkheden resteert alleen Skrya. Ergo, dient Contraspionage in te grijpen.

Het werd tijd voor mijn eerste zet op dit intermenselijke schaakbord.

Sheerin 2: Generaal Tréponets twijfelt, zie ik, of dit voldoende feitenmateriaal is, expert Litaar. Ja, ik trouwens eveneens.

Litaar: Ja, u glimlacht, heren. U kent ook niet eh... het enorme risico. Als Skrya ons verzadigt met die biljetten en dit dan bij het uitbreken van de oorlog laat uitlekken, ligt alles lam, het hele economische verkeer. En uw militaire organisatie steunt op de economie. Lonen, betalingen, niets is dan meer mogelijk.

Bérlamon: Maar er blijven toch de grote waarden van vijfhonderd, honderd enzovoort om mee te betalen?

Litaar: En waarmee moeten die worden gewisseld, officier Bérlamon? Met de kleinere waarden, die niemand meer durft aannemen? De valse zijn namelijk niet van echte te onderscheiden, zelfs niet door experts!

Tréponets: Maar hoe hebben uw mensen dan die valse biljetten ontdekt?

Bérlamon: Dat vraag ik me ook af.

Sheerin 2: Misschien heeft u een variant van mijn advies gekozen, expert Litaar?

Litaar: Inderdaad, meneer Sheerin. In plaats van de munt in te trekken, hebben we ons in de circulatie gemengd. In dit half jaar tijd zijn bijna alle biljetten door onze molen gehaald en werden alle voorzien van

een tweede watermerk. We hebben namelijk een procédé om dit aan te brengen na het bedrukken van het papier. Zo gauw de paniek losbreekt, maken we dit bekend en ieder kan terstond, simpel door het biljet tegen het licht te houden, zien...

Tréponets: ...of het echt of vals is.

Litaar: Juist.

Bérlamon: Dus, expert Litaar, is het duidelijk dat Skrya met die tegenmaatregel nog onbekend is. Anders had ze immers direct uw voorbeeld gevolgd en ook een tweede watermerk op de valse biljetten aangebracht, en dan had u ze bijgevolg nooit kunnen ontdekken.

Tréponets: In ieder geval kunnen we in de komende kritieke dagen geen paniek, hoe kort dan ook, er nog bij hebben. Wat dacht u, Sheerin? Ziet u een manier om met uw Afweerdienst die invoer te stoppen?

Het leek wel of mijn opdrachtgevers in Skrya deze keer de Pentaniërs hadden onderschat, dat het voor mij dus zaak was het onderzoek splende te houden en intussen Skrypol in te lichten over dat tweede watermerk. Ik zei...

Sheerin 2: Inderdaad, generaal. Als we van de hypothese uitgaan dat Skrypol hier achter zit, ja, dan moeten we alles doen om hun agenten die deze zaak behandelen op te sporen. Maar... maar het bewijs? Ik heb mijn mensen te hard nodig om ze op hypothesen te laten werken. Ja, bovendien, ik zie nog geen praktische aanpak.

Litaar: Ik heb meer dan hypothesen. Ziet u eens daar, op de kaart die achter u hangt. Hier, in Belletrossa, voor Tatolox, dus nabij de Skrytische grens, vonden wij het eerste biljet. Verderop, in Penambar, halverwege het centrale scheidingsdal, het tweede. Het derde, heren, kwam ons in handen... daar.

Tréponets: Tiéboet?

Bérlamon: In Sembassa.

Litaar: Het vierde in Dagèsta. Allemaal dorpjes.

Tréponets: Ja, en het laatste? D'r waren d'r toch vijf?

Litaar: Het laatste was niet één enkel muntbiljet, heren, doch een lis. Een pak van honderd stuks.

Tréponets: Wat zegt u...?

Bérlamon: Eén lis...

Litaar: Alstublieft. Gevonden op een landweg.

Bérlamon: Nou, de vent die dat pak verloren heeft, kan z'n testament wel maken.

Litaar: Een lis. Met het bandje er nog om. Dat bandje is van Skrytisch fabricaat. Uw bewijs! Goed, bekijkt u nu eens de lijn die deze vijf vindplaatsen onderling verbindt. Die lijn is als een pijl vanuit Skrya gericht op Yalo. Maar die lijn is - hoe vreemd het ook lijkt - niet getrokken door één man. In elk van de vindplaatsen is een andere man gesignaleerd.

Tréponets: Tja, alsof er estafettelopers aan het werk zijn geweest. Maar waarom?

Litaar: Ja, waarom?

Tréponets: In dit geval heeft Skrypol toch wel de ene domheid op de andere gestapeld, daar ziet het wel naar uit.

Maar de rechtlijnige generaal kende Skrypol niet zoals ik. Skrypol stapelt nooit de ene domheid op de andere, tenzij opzettelijk. Want er was mij een licht opgegaan: Skrypol wilde dat deze affaire door ons ontdekt werd en speelde mij nu de feiten toe, zodanig dat ik een geloofwaardige aanpak moest kunnen vinden. Kennelijk moest ik een zogenaamde bende gaan inrekenen. Maar waartoe?

Bérlamon: Of het is stommiteit, of er zit meer achter.

Tréponets: In elk geval is het uw job, Sheerin. Contraspionage, Afweer.

Ik beloofde de zaak te zullen bestuderen en nam de biljetten mee... De aanpak van de hele affaire, dacht ik, moest te vinden zijn in deze lis banknoten die, vreemd genoeg, niet op numerieke volgorde lagen.

Lielée: Het is al 13 uur geweest.

Sheerin 2: Te laat voor u om thuis te gaan eten? Oh... Wel, daar is een eethuis. Oh... spitsuur. Nou ja, we vinden wel een tafeltje. Ja, stoppen daar, chauffeur.

chauffeur: Jawel.

Sheerin 2: Zorg dat je wat krijgt. Kosten declareren wij op de comptabiliteit.

We zaten aan ons maal, Lielée en ik. In het restaurant heerste dezelfde zorgeloze stemming als in de D-trein eergisteren. Nou, ik kon die stemming niet delen, te minder omdat ik mij ongerust voelde. Ergens had ik opnieuw een fout gemaakt, zopas. Maar welke? Of kwam het door onwennigheid? Waarom bijvoorbeeld babbelden en lachten deze mensen over en om niets? In Skrya gold zo'n gedrag als onbehoorlijk. (lachje) In Skrya...

Lielée: Ik zou er tenminste niet graag wonen, in die drukkende sfeer.

Sheerin 2: Nee, het is er een hel.

Ik schrok klaar wakker door de innige overtuiging waarmee ik ze zo onverhoeds had uitgesproken.

Waar kwamen die woorden vandaan? Bracht de nabijheid van Lielée ze in mij naar boven? Dan lag hierin het gevaar dat ik had moeten vermijden. Maar hoe? Ik probeerde Sheerin Antau's luchtigheid terug te vinden.

Sheerin 2: Hai, eh... ja, het zou je daar niet bevallen. Maar een zorgeloosheid als hier, wel, dat lijkt mij toch... dat lijkt mij toch wel aan de slappe kant. Pentanië is als een dwaze reus die lacht en eet en schertst, maar hij zit op een tijdbom, en die bom heet Skrya en kan elk ogenblik onder hem ontploffen, Lielée. En waar blijft dan al deze vrolijkheid, hai?

Lielée: Voor zo'n bom zoals u Skrya noemt vind ik onze Afweerdienst klein.

Sheerin 2: O, is dat jouw mening?

Lielée: Ook die van Kwentis.

Sheerin 2: Ja, maar je vergeet: aan een tijdbom peutert men niet met duizend man tegelijk. Geloof me, onze vijftientig specialisten hebben voldoende aan hun gezamenlijke vingertjes.

De middag op bureau kwam ik zonder kleerscheuren door. Ik herkreeg mijn gladde vorm vrij spoedig en daarmee Lielées afkeer, wat geruststellend was. Ik ging vroeg naar huis die avond, met de onontcijferde fotoband en de lis valse bankbiljetten, plus een vermoeden over hun samenhang. Want reeds op de staf, toen ik het niet op numerieke volgorde gerangschikte pak bankbiljetten in de hand hield, waren mij zekere minuscule beschadigingetjes aan de kopse kant niet ontgaan. Ik wist plotseling met zekerheid: dit pak biljetten moest mij de sleutel leveren, passend op het onontcijferbare bericht. Maar eerst had ik met Mortziem nog een kwestie en ik riep hem bij mij zo gauw ik in mijn villa in Yittis was.

Mortziem: Meneer wenst?

Sheerin 2: Dat zogenaamde auto-ongeval van Zorak was geen ongeval, Mortziem?

Mortziem: We zouden het een gelukkig toeval mogen noemen, meneer. Een toeval geheel overeenkomstig uw bedoelingen.

Sheerin 2: Overeenkomstig? Integendeel. Ik had je uitdrukkelijk verboden Zorak te laten liquideren. Je hebt mijn orders genegeerd.

Mortziem: In feite hebt u mij niets van dien aard verboden. Het geval was aldus: deze Zorak had hier iets te veel gezien, en dit vormde een risico.

Sheerin 2: Later misschien. Maar liquidatie borg een veel groter en meer direct risico. Men zou deze in verband kunnen brengen met zijn missie en zijn bezoek aan mij, en daarom...

Mortziem: ...en daarom, meneer Sheerin, zei u mij dit te overdenken.

Sheerin 2: Ja, inderdaad.

Mortziem: Dus... overdacht ik de zaak volgens uw opdracht, en vond een eenvoudige oplossing die beide risico's wegnam, namelijk een natuurlijk schijnend auto-ongeval. Mijn connecties zijn zeer bekwaam en betrouwbaar, meneer Sheerin.

Sheerin 2: Ja, ik had het je niet verboden, inderdaad. Ja, ik heb er niet bij stilgestaan, dat was het natuurlijk. Mijn verontschuldiging en compliment.

Mortziem: Misschien had u slechts gevoelsbezwaren, meneer?

Sheerin 2: Hoe kom je daarbij? Uiteraard niet. In dit werk gevoelsbezwaren!

Maar ik had ze wel, en ze niet tijdig onderkend. Dus had ik Mortziem helaas niets verboden. Ik was schuldig aan iemands dood, voor de tweede maal. Ik begaf mij naar het fonteintje in de gang en waste mijn handen. Zorgvuldig...

Sheerin 2: En Mortziem, zet mijn vergrotingsapparaat en de cryptograaf klaar in mijn werkkamer.

Mortziem: Ik haal ze voor u uit de kluis, meneer Sheerin. Wanneer wenst u te eten? Dan kan ik het Seela zeggen.

Sheerin 2: O, dat weet ik nog niet. Een uurtje, als alles meeloopt.

Mortziem: Ik zal u hier moeten assisteren?

Sheerin 2: Ja, zoals altijd, Mortziem. Skrypol bereidt weer een grote slag voor, en op korte termijn.

Terwijl Mortziem de apparatuur klaarzette, legde ik de lis muntbiljetten op volgorde. Daarna met een loep bestudeerde ik de kopse kant van het stapeltje. De minuscule beschadigingen vertoonden zich nu als groefjes. Samen vormden zij twee woorden, twee sleutels tot één en dezelfde fototape: één sleutel voor het bericht bedoeld voor de Pentaanse staf, de andere voor een tweede bericht, zonder twijfel voor mij persoonlijk. Spoedig zou ik mijn opdracht kennen. Een onmenselijke rechtstreekse opdracht van de gevreesde Marakosh, hoofd van Skrypol.

script gemaakt door Marc Van Cauwenberghe, aangevuld en bijgewerkt door Herman Van Cauwenberghe en Ton Witman (9/2007)

Dit script is het werk van een hoorspelliefhebber die geen enkel financieel gewin op het oog heeft. Deze tekst mag alleen gebruikt worden om te lezen bij beluistering van het hoorspel. Wie vindt dat hiermee iemands rechten worden geschonden, neemt contact op met Herman Van Cauwenberghe, die er meteen zal mee ophouden het script aan eventuele belangstellenden door te geven.